

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
ΚΟΡΤΩ

ΡΕΝΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

PENA

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

- ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΒΙΤΣΙΩΝ, διηγήματα (Εξάντας, 1999)
- ΡΑΜΠΑΣΤΕΝ, μυθιστόρημα (Εξάντας, 1999)
- ΤΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ, μυθιστόρημα (Εξάντας, 2000)
- ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΟΣ, μυθιστόρημα (Εξάντας, 2001)
- ΑΝΙΜΑΛ, αστυνομικό μυθιστόρημα (Εξάντας, 2002)
- Ο ΓΛΥΠΤΗΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ, νουβέλα (Οδός Πανός, 2002)
- ΟΙ ΝΕΡΑΪΔΕΣ ΤΟΥ ΜΑΝ, αστυνομικό μυθιστόρημα
(Εξάντας, 2003, Καστανιώτης, 2013)
- Ο ΓΙΟΣ ΤΗΣ ΤΖΟΚΟΝΤΑ, νουβέλα (Εξάντας, 2003)
- Η ΛΥΣΣΑ, νουβέλα (Μίνωας, 2004)
- ΑΥΤΟΚΤΟΝΩΝΤΑΣ ΑΣΥΣΤΟΛΑ, μυθιστόρημα (Καστανιώτης, 2005)
- Ο ΔΑΙΜΟΝΙΣΤΗΣ, μυθιστόρημα (Καστανιώτης, 2007)
- Ο ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ, μυθιστόρημα (Καστανιώτης, 2008)
- ΔΕΚΑΕΞΙ, μυθιστόρημα (Καστανιώτης, 2010)
- ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ, θεατρικοί μονόλογοι (Ποταμός, 2012)
- Ο ΤΑΞΙΤΖΗΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ, ποίηση (Οδός Πανός, 2012)
- Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΙΑΣ ΣΚΥΛΑΣ, μυθιστόρημα (Διόπτρα, 2013)
- ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ, μυθιστόρημα (Πατάκης, 2013)
- ΕΠΕΙΔΗ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ, μυθιστόρημα (Πατάκης, 2014)
- ΕΡΩΣ ΑΝΙΚΑΤΕ ΜΑΣΑΝ, ευθυμογραφήματα (Πατάκης, 2015)
- Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΕΤΡΩΓΕ ΠΟΛΛΑ, ευθυμογραφήματα
(Καστανιώτης, 2012, Πατάκης, 2016)
- ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ (Πατάκης, 2016)
- ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΡΕΛΑΣ, αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα (Πατάκης, 2016)
- ΡΕΝΑ, μυθιστόρημα (Πατάκης, 2017)

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΟΡΤΩ

Ρένα

μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία

Πεζογραφία – 410

Αύγουστος Κορτώ, *Ρένα*

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια – Διόρθωση: Αρετή Μπουκάλα

Σελιδοποίηση: ΦΑΣΜΑ ΑΦΟΙ Καπένη Κ. & Α. Ο.Ε.

Φιλμ – Μοντάζ: Γιώργος Κεραμάς

Copyright© Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη)

και Αύγουστος Κορτώ, Αθήνα, 2017

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα,

Μάιος 2017

Κ.Ε.Τ. Α617 Κ.Ε.Π. 238/17

ISBN 978-960-16-6921-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στο Κουτάβι –
κι εκατό χρόνια μαζί σου, λίγα είναι

Με λεν Μαριάνθη κι είμ' από τρελή γενιά
μισώ του κόσμου τη βία κι απονιά
χιλιάδες μάτια με κοιτάν από μακριά
και μου μετράνε της ζωής μου τα κεριά.

Μάνος Χατζιδάκις, Οι μπαλάντες της οδού Αθηνάς

Το βιβλίο αυτό είναι αμιγώς προϊόν φαντασίας. Πρόσωπα που απεικονίζονται –στις σελίδες του καθώς και στο εξώφυλλό του– ουδεμία σχέση έχουν με το υπαρκτό, ιστορικό τους προηγούμενο.

Εγώ που λες, αγόρι μου, είμαι παλιά πουτάνα. Ιστορική, του μουσείου. Για να καταλάβεις, έχω πάει μέχρι με τον Καρυωτάκη. Που 'γραφε τα ποιήματα; Αυτόν. Ενάμισι μέτρο όλος κι όλος, μη φανταστείς, μισοριξιά, αλλά καλοντυμένος, με το κουστούμι του, το γελέκο του, όλα στην πένα, κι όπως συμβαίνει συχνά μ' αυτά τα χαμαντράκια, ταύρος στο κρεβάτι κι ερωτιάρης στο φουλ. Θυμάμαι μετά, που κάναμε τσιγάρο, γύρισε και μου 'πε: «Θες να γίνεις η Μαύρη Αφροδίτη μου;» Εγώ γέλασα· είπαμε, αγορά, μελανούρι είμαι αλλά όχι κι αρραπίνα, κι έπειτα γέλασε κι εκείνος και μου εξήγησε πως έτσι έλεγε την τσούλα που 'χε μόνιμη ένας Γάλλος ποιητής, χασίκλα, που 'χε πεθάνει από σύφιλη τα παλιά τα χρόνια. Που κι αυτόν τον καφερό τον Καρυωτάκη, η μαλαφράντζα τον έφαγε τελικά – και κοίτα να δεις ατυχία, πήγε και σκοτώθηκε ο ερίφης μια χρονιά πριν βγουν οι ενέσεις 606, που τραβιόμασταν τότε

όλες στου Συγγρού κι είχαμε το κεφάλι μας ήσυχο. Χρόνια μετά έμαθα ποιος ήταν βέβαια· βλέπεις, όχι ποίημα, ούτε τι λέει απόξω η εφημερίδα δεν ξέρω να διαβάσω, κι είχα δει, που λες, μια φωτογραφία του τυχαία κι είπα: Βρε τον Κωστάκη, κρίμα νέο παιδί, κι ευγενικό, γλυκομίλητο, μπορούσε να κάνει πολλές γυναίκες ευτυχισμένες. Καλή του ώρα εκεί που βρίσκεται. Τσιγάρο να κεράσω;

Σμυρνιά με βάφτισε η πιάτσα. Εγώ εδώ γεννήθηκα, δυο δρόμους παρακάτω στα Χαυτεία που τα λέγαμε τότε. Ήταν, που λες, εκεί ένα σπίτι μ' έναν κηπάκο, παρατημένα και τα δυο, που το 'χε μια γριά και το νοίκιαζε με το δωμάτιο – αλλά όλο πουτάνες της κουβαλιόντουσαν, οπότε σου λέει δεν ανοίγω μπουρδέλο δικό μου; Και τ' άνοιξε η κυρα-Γωγώ το μπουρδέλο, κανονικά και με τον νόμο, με μίζες σε μπασκίνες και νταβάδες, όλα στο εντάξει. Και με τα πρώτα φράγκα που 'βγαλε, έκαμε κάτι μερεμέτια, και καθώς είχε κορίτσια άλφα κατηγορίας, όλες μία και μία, αφρός, έκαμε γερή κονόμα η γριέντζω αν και δεν μπορώ να πω, τις φρόντιζε τις κοπέλες της κι είχε πάντα κάποιον παλικαρά να στέκεται μπάστακας, να κάνει ντου να καθαρίζει έτσι και πέφτανε σε ζόρικο πελάτη. Ε, εκεί γεννήθηκα κι εγώ.

Τι πράμα η μάνα μου; Ναι, καλέ, πουτάνα ήτα-

νε, τι άλλο; Σόι πάει το βασίλειο, που λένε. Δεκατέσσερω χρονώ μ' έκαμε, κι ήτανε κιόλα στο κλαρί απ' τα δώδεκα, που και σε τούτο έμελλε να της μοιάσω. Τον γέρο μου ούτε που τον γνώρισα ποτές, ούτε κι εκείνη μου 'πε ποτές κουβέντα για δαύτον. Ποιος ξέρει, κάνας μπάρμπας της, κάνας πατέρας, αδελφός – γίνονται τέτοια ακόμα, ου, γεμάτος ο ντουινιάς άσκημες ιστορίες. Πάντως όποιος και να 'ταν, πρέπει να 'ταν μελαψός, κατράμι, γι' αυτό βγήκα κι εγώ μαυροτσούκαλο. Ενώ η μάνα μου... δεν έχω, ρε γαμώτο, και καμιά φωτογραφία να τη δεις... εξόν από κούκλα ήτανε κι άσπρη σαν το γάλα, ρούσα, με μάτια μπιρμπιλωτά καταγάλανα. Ουρά κάνανε οι χαρμάνηδες να πλαγιάσουν μαζί της, μέχρι που μερικοί την καψουρεύονταν και σκάγαν μύτη με τα φοντάν και το λουλουδικό λες και πηγαίναν στην αρραβωνιάρα. Ε ρε γέλια! Οι μνηστήρες της Δοξούλας! Κι επειδής, όπως μπορείς να φανταστείς, η βάβω η Γωγώ έκοβε μονέδα με τ' απαντό της μάνας μου, δέχτηκε να με κρατήσει και μένα στο σπίτι, αφού της ξεκαθάρισε πως ό,τι έτρωγα κι έπινα και φόραγα ήταν λογαριασμός της μάνας μου. Και καθώς η Δοξούλα ήταν γλυκό κορίτσι και με τις άλλες τις κοπέλες είχανε γίνει πια σαν αδερφές, εγώ μεγάλωσα μ' ένα χάρο θείες που μ' αγαπούσανε λες κι ήμουν ανίψι τους κανονικό. Με ντύναν, με στολίζαν, μου χτενίζαν τα μαλλιά... Κοριτσάκια κι αυτές

οι δόλιες μωρέ, ούτε είκοσι χρονώ, με είχαν σαν την κούκλα που δε χάρηκαν μικρές. Κι είχα βέβαια και θείους ένα βαπόρι, μόνο που με δαύτους δεν είχε πολλές πολλές κουβέντες, μια καλησπέρα κι όξω απ' την πόρτα.

Σχολείο; Ούτε απέξω δεν έχω περάσει! Ήθελε λεφτά τότε να μάθεις γράμματα, κι η μάνα μου όσο και να δούλευε, ε, άνθρωπος ήταν, δεν ήτανε ρουφήχτρα της θάλασσας, και μ' όσα χάλαγε να μ' αναθρέψει δεν περισσεύαν για βιβλία και μολύβια κι ιστορίες. Όχι ότι με πείραζε – ίσα ίσα! Τις ώρες που τ' άλλα παιδάκια μαντρώνονταν στην τάξη σαν τα σκλαβιά, εγώ αλώνιζα στη γειτονιά κι αλήτευσά μ' όσα γειτονόπουλα μεγάλωναν όπως κι εγώ μονάχα τους σαν τ' αγριόχορτα. Τι τσέρκι, τι αμάδες, τι κυνηγητό, μέχρι τόπι με τ' αγόρια. Ωραία χρόνια, ξέγνοιαστα, δε λέω, μα άμα μου ζήταγες να τα ξαναζήσω, θα σου 'λεγα τράβα να δεις αν έρχομαι. Όσο σκατά και να γίνηκε ο κόσμος από τότε με τους πολέμους και τις σφαγές, τώρα είναι χίλιες φορές καλύτερα. Ξέρεις τι θα πει να τραβιέσαι κάθε τρεις και λίγο να κουβαλάς νερό; Να πρέπει να πλύνεις στο καζάνι το σεντόνι που σ' το κάνουν κάθε μέρα γιάγμα είκοσι νοματαίοι; Χώρια οι αρρώστιες που θέριζαν τότε: άμα έφτανε το παιδί δέκα χρονώ και δεν το ξέκανε στο μεταξύ κάνας κοκίτης, κάνας τύφος ή καμιά διφτερίτιδα –για να μην πιάσουμε το

χιτικιό, που ο κοσμάκης ο μισός έφτυνε αίμα κανονικά-, ήτανε τυχερό. Ο κόσμος, που να χτυπάνε οι κακοί της γης τον κώλο τους κάτω, μόνο μπροστά μπορεί να πάει. Εδώ, ρε συ, το '80, που είναι σαν χτες σε σχέση με τα χρόνια που 'μουνα μικρή, τόσα νέα παλικάρια χάθηκαν απ' αυτό το ρημάδι το έιτζ, ενώ τώρα, μαθαίνω, παίρνουν το χαπάκι τους κι είναι μια χαρά. Μεγάλη υπόθεση τα χαπάκια, αγορίνα. Με βλέπεις εμένα που 'φτασα εξακοσίω χρονώ αντίκα; Ε, με τα χάπια έφτασα. Ευλογημένα τα γιατροδάκια που τα φτιάνουνε.

Αλλά να γυρίσουμε στο τότε. Αλήτεμα στο αλήτεμα που λες, έφτασε η ώρα κι έγινα κι εγώ γυναίκα – εκεί γύρω στα δώδεκα. Κι η Γωγώ, τσατσά μέχρι τη στερνή πνοή της η καριόλα, μόλις είδε τη μάνα μου που πήγαινε να μπουγαδιάσει στη ζούλα το ματωμένο νυχτικό μου στην αυλή, της τα 'ριξε στα ίσα: ή βγαίνει κι η μικρή στο κουρμπέτι ή παίρνεις πόδι. Τι να 'καμνε κι η έρμη η μάνα μου, να βρισκόταν στον δρόμο απ' τη μια στιγμή στην άλλη να την ξυλοφορτώνουν οι νταβάδες; Χώρια που, μεταξύ μας, κι αυτηνήθ θα της είχε περάσει απ' το μυαλό, γιατί εγώ, βλέπεις, ήμουν απ' αυτά τα κορίτσια που ξεπετάγονται σαν τα χασισόδεντρα, και μέχρι να μου 'ρθουνε τα έμμηνα είχα κιόλα το σουξέ μου, γιατί όπως μπαινόβγαινα στο σπίτι με τα κοντά τα φουστανάκια και τα καλτσάκια και τα λουστρίνια μου

και τα στηθάκια σαν την πέτρα, με μπάνιζαν οι πελάτες που περίμεναν και λέγαν οχ αμάν, και καμιά φορά ξεχνιόντουσαν με το χαλβάδιασμα και την φιλοκουβέντα μαζί μου κι έπρεπε να βγαίνουν τα κορίτσια στην πόρτα να τους φωνάξουν λες κι ήταν γυμνασιάρχες. Μεγάλη πλάκα!

Κι έτσι μ' έβαλε κάτω, που λες, η κυρα-Δοξούλα και μου εξήγησε τα σέα και τα μέα της δουλειάς. Τι επιτρέπεται, τι δεν επιτρέπεται, πόση ώρα αφήνεις τον άλλο να ξαποστάσει αφού κάνει τη δουλειά του, πότε φωνάζεις τον μπράβο να καθαρίσει – τα πάντα με το νι και με το σίγμα. Μέχρι που μου 'δειξε και πώς να πλένω το πράμα μου μετά από κάθε πελάτη για να μην πιάσω παιδί: έβραζες μπόλικο φλισκούνη μαζί μ' ένα άλλο σκονάκι που τ' αγόραζες απ' το φαρμακείο και μόλις κρύωνε λίγο, μην καεί και το μουνί σου, το ρούφαγες όλο μ' ένα πράμα σαν αχλάδι με μια μύτη μπροστά και τ' άδειαζες όλο μέσα σου. Έτσουζε λίγο βέβαια, αλλά έκαμνε δουλειά, γι' αυτό και το χρησιμοποιούσανε πολλές στην πιάτσα τότε που δεν είχαμε καπότες για να κάνουμε τη δουλειά μας. Είδες που λέγαμε και πριν; Καλύτερα δεν είναι τώρα που του φοράς τ' αλλουνού την καπότα ωραία ωραία και ξενοιάζεις;

Όχι πως ήταν εύκολο πράμα να γίνεις από κοριτσάκι αθώο πουτάννα απ' τη μια μέρα στην άλλη. Και με τους πρώτους μου πελάτες είχα ζοριστεί πο-

λύ, πόναγα κιόλα, μάτωνα και λίγο... Αλλά έκανα ό,τι μ' είχε δασκαλέψει η μάνα μου. «Κλείνεις τα μάτια» μου 'χε πει, «σφίγγεις τα δόντια κι όση ώρα ο άλλος κάνει ό,τι κάνει, εσύ σκέφτεσαι ότι απόψε θα κοιμηθείς μονάχη σου, με το συρτάρι γεμάτο τάλιρα». Κι είναι γλυκά τα πούστικα τα τάλιρα. Γι' αυτά σκιζόμαστε όλοι – άλλος κουβαλάει, άλλος ανοίγει πόρτες, άλλος τρέχει με το μηχανάκι σαν τον διάολο τα φαγιά, ε, εγώ γαμιόμουν. Δεν είναι να πεις ότι ήμουν και κάνα κορίτσι μορφωμένο να με πάρει ο άλλος γραμματέα. Το πολύ να μ' έπαιρνε πουτάνα ιδιωτική, δική του, κι αυτό είναι τρισχειρότερη σκλαβιά. Απ' το να σε διαφεντεύει ένας άντρας μέρα-νύχτα, κάλλιο να ξεπετάς μια ντουζίνα στο δεκάλεπτο και να 'σαι λεύτερη. Τι να γίνει, αφού εσείς οι άντρες κάνετε κουμάντο στον κόσμο. Τι γελάς, βρε νιάνιαρο; Εμένα ν' ακούς – αυτά που λένε τάχα ότι το μουνί σέρνει καράβι είναι της μαλακίας το πάτερο. Γιατί στο τέλος κάθεσαι εσύ και σέρνεις το καράβι και κουράζεσαι, κι ο άλλος ο χάχας καμαρώνει πως είναι καπετάνιος. Γκέγκε;

Τότε πρέπει να 'ταν που 'γινε και το μεγάλο το κακό στη Μικρασία. Εμείς το μάθαμε απ' τις πρώτες γιατί είχαμε ναυτάκια μπόλικά πελάτες και θυμάμαι, πριν ακόμα βγει το μαύρο μαντάτο στις εφημερίδες και το ράδιο, είχα έναν ναύτη γέρο – γέρος μου φαινόταν επειδής ήμουν πιτσιρίκα' ζήτημα τριά-

ντα χρονώ να 'ταν το παλικάρι—, που μάλιστα είχε κολλήσει ψείρα λεφούσι στο κεφάλι από καμιά λεγάμενη σαν και μένα, και πάνω που τον ξεψείριζα με ξίδι και το χτενάκι το φιλό, μου λέει: «Να δεις που θα 'χουμε ντράβαλα στη Σμύρνη». Ε, λες κι είχε διαβάσει βουλωμένο γράμμα ο ευλογημένος. Λίγους μήνες μετά είχε γεμίσει ο τόπος κυνηγημένους του διωγμού και της σφαγής, κοσμάκης χαροκαμένος χωρίς στον ήλιο μοίρα — κι είχαν και τους δικούς μας να τους λένε Τουρκαλάδες και τουρκόσπορους, χαμένα κορμιά, που όσοι τα φώναζαν αυτά ήταν σαν και μένα, που ούτε την αλφαβήτα δεν ξέρω να σου πω. Γενικά, όπου ακούς πολλές φωνές θυμωμένες, άδειος καμπινές μυρίζει.

Τέλος πάντων, τότε ήταν που απόχτησα κι εγώ το παρατσούκλι μου. Μέχρι τότε ήμουν η Ρηνούλα το μελανούρι, που έβγαινα βόλτα κι έκαμνα στράκες. Γιατί, βλέπεις, είχα φτάσει κοντά δεκατέσσερω χρονώ κι ήμουνα πια γυναίκα με τα όλα μου, και παρ' όλο το χαράτσι της Γωγώς —είχα πια και δικό μου δωμάτιο· απ' το ψωλομάνι που περίμενε απέξω το καταλάβαινες— είχα κάνει μες σε δυο χρονάκια κομπόδεμα καλό κι όποτε είχα σχόλη ξαμολιόμουν και το χάλαγα σε λούσα: μοδίστρες, καπελάδικα, γαντάδικα, πούντρες φραντσέζικες κι αρώματα της σταγόνας... Μ' έβλεπες στον δρόμο, κι άμα δεν άνοιγα το στόμα μου να πεις: «οπ, αυτό το ντου-

γάνι για να γυρνάει φτιασιδωμένο σαν τη λατέρνα, τσουλί με τη βούλα θα 'ναι», με πέρναγες για κυρία. Μέχρι τα δόντια μου είχα φτιάξει, με δυο μπροστινά ολόχρυσα, που 'τανε τότε μόδα στην πιάτσα άμα ήθελες να δείξεις ότι το φυσάς το παραδάκι. Κι όσο εγώ παρίστανα, που λες, τη σουρλουλού απ' τα μεγάλα σαλόνια –τρομάρα μου!–, φτάνανε στον Περαιά καραβιές οι ρημαγμένοι Μικρασιάτες.

Έτσι γνώρισα κι εγώ τον Μάρκο μου. Ακόμα τη θυμάμαι την πρώτη μας συνάντηση, ολοζώντανα. Τετάρτη πρωί, καταχέιμωνο, μ' έναν ήλιο σέρτικο σαν το τσιγάρο το μεντόλ, που το ρουφάς και σε παγώνει. Είχα βγει για κάτι θελήματα του σπιτιού – μέσσα σ' όλα έπρεπε, θυμάμαι, ν' αγοράσω παραμάνες και γλυκό μελιτζανάκι γιατί η Γιάννα, η μεγαλοκοπέλα του μπουρδέλου (που κόντευε τα τριάντα πέντε κι εγώ το μόμολο την είχα για κωλόγρια σιτεμένη), περίμενε έναν πελάτη που 'χε μόνιμο, ο οποίος είχε τρέλα με το μελιτζανάκι επειδής του το 'φτιανε η μάνα του. Εξήντα χρονώ παππούς κι ακόμα γύρευε της μάνας του το γλυκό. Αλλά έτσι είν' αυτά, όποια πουτάννα να ρωτήξεις θα σου πει ότι οι μισοί και παραπάνω άντρες έρχονται όχι τόσο για να γαμήσουν, αλλά για να κλαυτούν για τις μανάδες τους. Τέλος πάντων, κι όπως βγαίνω απ' το σπίτι, κουκουλωμένη με το γουναρικό που 'χα αγοράσει κοφοχρονιά από 'ναν κλεπταποδόχο για να ξιπάζομαι ότι

ήμουν μεγάλη κυρία, βλέπω απέναντι στημένο έναν παλικαρά δυο μέτρα, με κάτι πλάτες ντουλαπίσιες, να με καρφώνει με το βλέμμα και να μου χαμογελάει λες και περίμενε ώρα να ξεπορτίσω. Κι ήταν τόσο έντονη η ματιά του, τόσο λαίμαργη κι αγαπησιάρικη συνάμα, που θαρρείς δε στέκονταν αντίκρυ μου αλλά μπροστά μου, κι η άχνα της ανάσας του ήταν η δική μου ανάσα. Μα δεν κοντοστάθηκα παρ'ότι μόνο για μια στιγμή – μαθημένη, βλέπεις, να με τρώνε με τα μάτια, ιδίως τα χαρμάνια που 'χαν μείνει ταπί και δεν είχαν για γυναίκα, του 'σκασα ένα χαμόγελο και κίνησα για τις δουλειές μου, μ' αυτό το μικρό χαρούμενο φτερούγισμα στα στήθη που νιώθεις όταν ξέρεις πως κάποιος, έστω κι ένας άγνωστος στον δρόμο, σε λαχταράει.

Μα όπως περπάταγα με προσοχή γιατί' είχανε πιάσει πάγο οι καρόδρομοι που 'χαμε τότε και φόραγα κάτι γοβάκια ίσα για βεγκέρα η ξεμυαλισμένη, ένωθα ακόμα πάνω μου το βλέμμα του πλαταρ'ότι να με τρυπάει και να με ζεσταίνει σαν ήλιος. Κι όταν κοντοστάθηκα ν' αγοράσω μερικά τσιγάρα χύμα, τον είδα με την άκρη του ματιού να στέκεται στη γωνία· σ' απόσταση αρκετή για να μη σκιαχτώ αλλά ίσα να καταλάβω πως μ' είχε πάρει από πίσω. Κι ενώ η μάνα μου μ' είχε ορμηνέψει εκατό φορές να προσέχω τους μυστήριους και τους κολλητηροτζίδες, γιατί ποτέ δεν ξέρεις αν ο άλλος σε ζαχαρώ-

νει απλώς ή ψάχνει ευκαιρία να σε στριμώξει πουθενά, αντίς να γυρίσω σπίτι συνέχισα τη γύρα μου κανονικά, απολαμβάνοντας το κολλητήρι σαν σκανταλιάρικο παιδί – αν και πιστεύω πως η καλοσύνη δεν κρύβεται, και τα μάτια του Μάρκου, εκείνες οι ματάρες του οι μελιές οι τσακίρικες, ξεχείλιζαν όχι μονάχα πόθο αλλά κι αυτή τη γλύκα του καλού παιδιού, του τίμιου, που δε θα σε βλάψει ποτέ. Μία ώρα τον έσερνα ξοπίσω μου, επίτηδες, να δω αν θα το βάλει κάτω ή αν θα βαρεθεί τα τσαλίμια μου, μα αυτός εκεί, στο κατόπι μου.

Ε, κι όταν με τα πολλά γύρισα σπίτι φορτωμένη και για πρώτη φορά με ζύγωσε για να μου ανοίξει την πόρτα και να με ξαλαφρώσει απ' το κουβάλημα, δεν κρατήθηκα και του 'πα να περάσει, γιατί τόση ώρα, λίγο το περπάτημα λίγο το κορτάρισμα, ε χτύπαγε κι εμένα η καρδιά μου όσο να πεις σαν του λαγού. Κι έτσι τον έμπασα σπίτι πριν καν μου πει τ' όνομά του, κι ας ήξερα πως παράβαινα τον ιερό κανόνα της κυρα-Γωγώς – ότι δεν ψωνίζουμε ποτές εμείς τον πελάτη απ' τον δρόμο για να μην έχουμε τρεχάματα με το Ηθών.

Και για πρώτη φορά στη ζωή μου, έπειτα κι από τρακόσα γαμήσια, μπορεί και παραπάνω, μόλις κλείδωσα την πόρτα της κάμαρής μου και μείναμε μόνοι, όρμησα εγώ σε άντρα κι ένιωσα το πρώτο αληθινό σκίρτημα στ' άγγιγμα και στο φιλί του. Απ' την

πρεμούρα μας πέσαμε χάμω κι εκεί το πρωτοκάναμε, σαν τα γατιά στα πατώματα, με τον Μάρκο να μου κλείνει το στόμα να μη σηκώσω το σπίτι στο πόδι με τις φωνές που βγαίνουν από μέσα μου δίχως κρατημό. Κι αυτό το βιολί κράτησε ώρες, ώρες γλυκές κι ατέλειωτες, χωρίς να πούμε λέξη, γιατί ετούτος δώ ο άντρακλας δεν ήταν καννας φουκαράς της κλάψας σαν αυτούς που 'χαν περάσει απ' το κρεβάτι μου, που πιο πολύ γυρεύουνε παρηγοριά και παρέα, κάποιον να τους ακούσει όταν δεν τους ακούει άλλος κανείς – όχι, αυτός ήθελε εμένα για μένα την ίδια και τίποτ' άλλο, κι έτσι, μόλις ξελαχανιάσαμε μια στάλα κι έβλεπε στα μάτια μου το ίδιο αχόρταγο ζώο που 'βλεπα κι εγώ στα δικά του, δώσ' του και πάλι απ' την αρχή ο έρωτας. Δυο λέξεις μοναχά θυμάμαι να μου λέει όλες αυτές τις ώρες που περάσαμε ο ένας στην αγκαλιά του άλλου. «Γελάς ε;» με ρώτηξε κάποια στιγμή φουσώντας τον καπνό. Και μόνο τότε κατάλαβα πως τόση ώρα είχαν πιαστεί τα μάγουλά μου απ' το χαμόγελο, κι ότι γελούσα, όπως κι αυτός, επειδής ήμουν ευτυχισμένη.

Με μαύρη καρδιά τον έδιωξα μόλις σκοτείνιασε απ' την πίσω πόρτα –φοβόμουν, βλέπεις, ότι θα χαθεί όπως χάνονται οι περισσότεροι πελάτες, και ντρεπόμουνα λίγο, για πρώτη φορά, που θα λέρωνα το κορμί μου μ' άλλους άντρες όταν εκείνος το 'χε κατακτήσει–, αλλά άδικα ανησυχούσα, γιατί λί-

γη ώρα μετά, όπως κοιτούσα απ' το παράθυρο όλο λαχτάρα, τσουπ, να τος πάλι στ' αντικρινό πεζοδρόμιο να με κοιτάει στο μισόφωτο της κολόνας. Κι όταν κατά το μεσονύχτι αραιώσε η κίνηση, ήρθε κι αυτός σαν πελάτης κανονικός, με τα σεις και με τα σας στη Γωγώ και στα κορίτσια, σαν να 'μπαινε στο σπίτι πρώτη φορά ο κερατάς – κι εγώ σαν την τρελή έριχνα πάνω μου νερό απ' την κανάτα του λαβομάνου να ξεπλύνω τον ξένο ιδρωτα, και με τ' άλλο χέρι πασάλειβα τις μασκάλες και τα σκέλια μου μ' ανθόνερο, να τον υποδεχτεί το κορμί μου ευωδιαστό σαν το λουλούδι.

Τότε ήταν που 'μαθα τ' όνομά του και την ιστορία του. Προσφυγόπουλο κι ο Μάρκος, απ' τη Σαμφούντα, είχε βρεθεί στη Σαλονίκη κάνα χρόνο πριν, με τον ξεριζωμό, χωρίς βρακί στον κώλο και χωρίς ούτε έναν άνθρωπο δικό του. Μόνη του περιουσία, ένα τεφτέρι με συνταγές της μάνας του της Ιφιγένειας, που ήταν στα μέρη τους μαγείρισσα ξακουστή και παινεμένη. Κι έτσι μπόρεσε και βρήκε κι αυτός μεροκάματο, σ' ένα ταβερνείο στον Βαρδάρη, απ' όπου τον είχε τσιμπήσει κι ο Αρτέμης ο Σερραίος, που 'χε τότε το μεγάλο το μαγέριχο στην οδός Αθηνάς. Είχε ανέβει, που λες, για κάτι δουλειές απάνω ο Αρτέμης κι έλαχε να βρεθεί στην ταβέρνα που δούλευε ο Μάρκος, κι όταν δοκίμασε τα σουτζουκάκια του και το ατζέμ πιλάφ και το μπουγιουρντί του, τον

πήρε σηκωτό και τον έφερε στην Αθήνα, γιατί κακά τα ψέματα, άλλο τα φαγιά τα δικά μας τότε κι άλλο οι μέγκλες που φτιάναν οι Μικρασιάτες – κι ο Έλληνας, άπαξ και του γλυκάνεις τον καταπιόνα, δε ρωτάει αν είσαι Τούρκος ή Ρωμιός ή κι εγώ δεν ξέρω τι άλλο. Κι έτσι μάλιστα μ' είχε ανακαλύψει και μένα, μου 'πε χαμογελώντας, κι εγώ απόρησα, αλλά μου εξήγησε πώς είχε γίνει η φτιάξη. Γιατί στο σπιτι της Γωγώς μπορεί να ζούσε μοναχά γυναικομάνι, αλλά στην κουζίνα ήμασταν όλες ακαμάτρες, και δεν περίσσευε και χρόνος για μαγείρεμα όταν κάθε τρεις και λίγο είχαμε λάτρα και μπουγάδα και χίλια δυο, οπότε δίναμε μια πεντάρα σ' έναν μικρό που είχαμε για τα θελήματα και πήγαινε κι έφερνε φαΐ απ' τα γύρω μαγέρικα. Και καθώς του Αρτέμη του Σερραίου το μαγαζί δούλευε μερόνυχτα χωρίς να κλείνει –ίσα μια ώρα το πρωί, όταν φεύγαν οι τελευταίοι ξενύχτηδες και πριν αρχίσουν να 'ρχονται όσοι δουλεύαν νυχτοκάματο–, συνήθως μας έφερνε από κει και τρώγαμε, ε και για να κάνει το αντράκι ο μικρός όλο έλεγε για τις κοπέλες του σπιτιού, τι φίνες γκομενίτσες είναι όλες τους, και ιδίως για μένα, ότι τάχα του κάνω τα γλυκά μάτια, ώσπου πια τον Μάρκο τον έφαγε η περιέργεια να γνωρίσει αυτή την περίφημη μελαχρινή που 'χε ξεμυαλίσει τον πιτσιρικά και χάλαγε τα φραγκοδίφραγκά του σε κολόνιες και τσιγάρα, να κάνει τάχα μου τον μόρτη.

Οπότε, του λέω, πρώτα έφαγα τα σουτζουκάκια σου και μετά την ψωλή σου. Κι εκεί που άλλος άντρας θα μαγκωνόταν άμα η γκόμενα του τα 'ριχνε έτσι χύμα, ο Μάρκος σκάει στα γέλια και μου λέει: «Εσύ μικρή ξες πολλά, αλλά μαζί μου θα μάθεις κι άλλα». Κι όπως εγώ τον είχα μπάσει στη ζούλα απ' την πίσω πόρτα του σπιτιού, έτσι μ' έμπασε κι αυτός απ' την πίσω πόρτα σε μια γλύκα αλλιώτικη, που ως τότε δεν την είχα δοκιμάσει.

Κοίτα τον που κατεβάζει τα μάτια! Βρε χαμένο, με πουτάνα δε μιλάς; Τι περίμενες ν' ακούσεις, απολυτίκια; Και πώς αλλιώς θα ρρείς πως μου βγήκε το Σμυρνιά ε; Απ' τα σουτζουκάκια τα σμυρναίικα; Μου θύμισες έναν άλλο σερσερή –έτσι τους έλεγε ο Μάρκος τους αγαθιάρηδες– που μου 'χε πρωτοπάρει συνέντευξη πριν από χρόνια, γιατί και τότε ακόμα ήμουννα πιο γριά κι απ' την Καπνικαρέα, και τέλος πάντων άρχισε να μου λέει κάτι για το λιμάνι της Σμύρνης και τους τσέτες, κι εγώ του λέω: Ποιοι τσέτες, βρε σκερβελέ, επειδής έδινα κώλο με λέγαν έτσι οι αγαθομούνηδες, τάχα ότι μόνο οι Τουρκάλες δίναν κώλο, κι ότι όποιος γύρευε πισωκολλητό ήτανε τουρκόσπορος! Λες κι οι Ελληνοπούλες δεν έχουνε κώλο, στις φτέρνες κάθονται. Αφού παιδί απ' τον κώλο δεν πιάνεται, στήνεσαι στα τέσσερα και μπάτε σκύλοι αλέστε. Και να μου πεις αν είναι το πάτωμα εντάξει, τόση ώρα που το μελετάς, μη λάσκα-

ρε καμιά σανίδα και σκοντάψω και δεν προκάμω να πάω από χέσιμο. Χαμένε, ε χαμένε... Γελάς, τρομάρα σου. Γέλα, να δούμε τι θα καταλάβεις.

Βέβαια κι εγώ μη με βλέπεις που κάνω την καμπόσα επειδής είμαι περπατημένη, όταν μου το 'χε προτείνει το βράδυ εκείνο ο Μάρκος τσίνισα. Δεν ήταν ο πρώτος φυσικά, αλίμονο, τόσοι και τόσοι μου 'χανε πασπατέψει τον κώλο, και μάλιστα ορισμένοι είχαν γυρέψει να τους αφήσω να μου πάρουνε κι αυτή την παρθενιά –η άλλη είχε χαθεί προ πολλού υπέρ πίστεως και πατρίδος–, αλλά εγώ απ' τη μια σιχαινόμουνα, νόμιζα πως αυτό το κάνανε μόνο οι πούστηδες κι οι κωλομπαραδες, κι απ' την άλλη, άμα πώναγε το δάχτυλο, φαντάσου τ' άλλο. Και να μη σ' τα πολυλογώ κι αρχίσεις πάλι να τηράς τα πατώματα, ο Μάρκος με το γλυκό, το μαλακό και το ερωτιάτικο, μ' άλλαξε τα μυαλά, κι έμαθα στα χέρια του ότι το κορμί δεν είναι σαν το μυαλό με τα πρέπει και τα απαγορεύεται, αλλά τη βρίσκει μόνο του τη γλύκα κι ότι το μόνο ανώμαλο είναι ν' αρνείσαι αυτό που σε κάνει να χαίρεσαι. Και δε σ' το κρύβω ότι μου 'δωσε χαρά μεγάλη ο Μάρκος μου που μου 'μαθε κι αυτόν τον άλλον έρωτα, και χάρη στο δασκάλεμά του έβγαλα παραδάκι μπόλικο τα χρόνια τα κατοπινά και ξένοιασα κι απ' το καθημερινό το πλούσιμο για τον φόβο των Ιουδαίων – είχα και το μουνί και το κεφάλι μου ήσυχο.